

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. Рашо Макавеев, доктор

на дисертационен труд на Нина Стоянова Дякова

на тема

„Ключови фактори влияещи върху индивидуалното представяне и спортните постижения на юношите и девойки състезатели по стрелба“

За присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“, област на висшето образование 3., социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.4. Социални дейности, докторска програма „Социална политика, психологически изследвания и социална работа“

Научен ръководител: доц. д-р Ирина Тодорова Тодорова

Общо представяне на процедурата

Анализът на документите по процедурата за придобиване на образователната и научна степен “Доктор” показва, че докторантката Нина Дякова е представила пълен комплект от необходимите материали. Те са в съответствие със Закона за висшето образование, Закона за развитие на академичния състав на Република България, Наредбата за придобиване на образователната и научна степен “доктор” , както и всички съпътстващи процедурата документи, с което са изпълнени изцяло административните изисквания.

Представените от кандидатката документи за оценка и рецензия са следните:

- Дисертационен труд;
- Автореферат;
- Научни публикации – 6 броя.

Кратки биографични данни за кандидатката

Нина Стоянова Дякова е родена през 1973 г. Завършва НСА „Васил Левски“ ОКС Бакалавър със специалност „Треньор по спортна стрелба“ през 1995 г. От 2023 е докторант в специалност Социални дейности и психологически изследвания към ТУ – Варна. От 1995 г. е учител по

специализирана спортна подготовка – спортна стрелба в СУ „Георги Бенковски,, гр. Варна, като в богатия си професионален път е част от тренинговските екипи на различни национални гарнитури по спортна стрелба. Нейни възпитаници са носители на множество медали от национален и международен мащаб.

Актуалност на дисертационния проблем

Така представеният ни за разглеждане научен труд е посветен на разкриване и разработване на факторите спортното постижение в спортната стрелба. Темата е изключително мащабна, интересна и значима за теорията на спортната подготовка и за спортно-педагогическата практика. Авторката се е насочила по-специално към психологическото осигуряване на спортната подготовка на състезателите по спортна стрелба, което е значима и неделима част от цялостната система на спортна подготовка, а и особено важна в подбрани сензитивен период с оглед възрастта на контингента. В крайна сметка може да се твърди, че научната разработка е амбициозна, излиза значително извън сферата на спорта и спортната подготовка. Тя има интердисциплинарен, практико-приложен характер и социално-обществена значимост. Авторката научно мотивирано обосновава необходимостта от иновативни модели за провеждане и управление на специфичната спортна подготовка на състезатели по спортна стрелба, изцяло приложими и за елитни спортисти от други спортове. Получените резултати в следствие на системно-структурен анализ и логично произлизащите от тях препоръки може да се ползват в практиката при работа с подрастващи дори и неспортущи.

Данни за представения дисертационен труд

Така представения труд прави впечатление с класическа структура за подобен вид трудове. Увода е стегнат и напълно умело насочва вниманието на читателя към същността на труда. Труда е оформен в 259 страници включително литература и приложения, в три глави и тридесет и седем под глави, включително единадесет приложения. Труда е отлично онагледен със сто седемдесет и пет диаграми и сто тридесет и четири таблици. Използване голям брой литературни източници: 402, на кирилица 10, останалите на латиница, включително интернет източници.

В първа глава – литературен обзор подробно са представени когнитивните процеси влияещи върху представянето на състезания на спортисти практикуващи спортна стрелба, както и сензитивни особености на развитието им по време на юношеството. Интерес представляват подробно представените комплексни мрежи участващи в регулацията на

висшите когнитивни функции. На базата на сериозното литературно проучване са подбрани широк набор психологически фактори влияещи върху спортния резултат. В края на главата авторката умело обобщава, че успешното представяне в конкретния спорт се реализира на базата на комплексен системен подход без омаловажаване на никоя от подсистемите на системата на спортна подготовка. Осъзнатият и търсещ анализ на научната литература показва солидните познания на докторантката относно изследваната материя.

В глава втора са описани стратегии за подобряване на цялостното представяне на състезателите по стрелба, както популярни интервенции за повишаване на вниманието и подобряване на психологическата готовност, така и комплексни подходи за подобряване на постиженията. В дългосрочен аспект разработените стратегии за постигане на високо ниво на спортни постижения и план програми за повишаването им прави силно впечатление и убеждава в силната лична ангажираност на авторката с разработваната тематика. Главата завършва с обобщение, което фокусира вниманието към есенцията на поднесената информация, но смятам че именно тук е редно да се добави формулираната работна хипотеза.

Методологията на изследването е представена в трета глава, като целта е добре оформена, а задачите са коректно подбрани с оглед реализацията и. Организацията, обект, предмет и контингент на научната разработка са подробно и точно описани. Комплексната методика на изследването е отлично подбрана и описана, както и последващата математико-статистическа обработка. Резултатите резонно са разделени в два етапа според спецификата на характеристиките им и са много подробно представени. Анализът е направен вещо и представен информативно.

Следва сериозно обобщение на огромната информация представена в главата и лично мнение е, че тя трябва да приключи с него.

В трета глава е представена практическата работа на докторантката с много голям обем на проведените изследвания, презентирани в три логично свързани етапа. Анализът на базата данни показва значителни зависимости и закономерности потвърждаващи в голяма степен предварителните очаквания на авторката. Достоверността на представената информация изцяло произлиза от богатия практически опит на докторантката и възможностите за събиране на експериментални данни от голям контингент през годините.

Научни приноси

От направения анализ на докторския труд мога да обобща и резюмирам някои основни теоретико методологични и практико-приложни приноси:

➤ Дисертационният труд представлява важен принос за областта на спортната подготовка по спортна стрелба. Предоставена е необходимата теоретична база и са анализирани най-съвременните тенденции и методи в областта.

➤ Извършена е практическа диагностика на текущото състояние на системата за спортната подготовка в България. Резултатите от изследването допринасят към научните познания в областта, като идентифицират ключови фактори, влияещи върху крайния резултат, а именно „спортното постижение“.

➤ Проведено е много сериозно и мащабно емпирично изследване на психологичните фактори оказващи влияние върху спортните постижения на състезатели по спортна стрелба.

➤ Разкрита е зависимост между ниските спортни постижения и типа темперамент.

➤ Анализирана е връзката между академичните и спортните постижения.

➤ Констатирана е зависимост между спортните постижения и постижения в други области като взаимоотношения и обучение.

➤ Констатирана е връзка между високите спортни постижения и положителните преживявания на състезателите, на фона на повишени нива на семейна тревожност.

Чрез задълбочен, обхванен и целенасочен спортологичен анализ е развита комплексна концептуална рамка за управление на спортната подготовка на състезатели по спортна стрелба.

Обогатена е теоретичната рамка чрез идентифицирането на ключови фактори с голямо значение за психическата подготовка и подготвеност на спортистите.

Разработен е комплексен инструментариум за оценка на психичната подготвеност на състезателите, при това с минимален субективизъм, както и комплексна методика за подготовка със съответния резултат. Научно-приложните приноси са свързани с разработена и апробирана тренировъчна програма за развитие на внимание, фокус и регулация на напрежението. Изграден е модел за оценка и подпомагане на състезатели. Формулираните

препоръки към практиката са ориентирани към реално внедряване на резултатите и имат висока практико-приложна значимост.

Резултатите от проведеното изследване, както и предложените в него диагностични тестове могат да бъдат използвани за прогнозиране на възможности за високи спортни постижения.

Преценка на автореферата и публикациите

Авторефератът е добре структуриран и отразява в резюме съдържанието на дисертацията. Представени са отделните основни части на труда, до същността на разработката, а именно получените резултати и анализи, формулираните изводи, препоръки и научни приноси.

Докторантът е изпълнил изискването за придаване на публичност на труда преди официалната защита, като е представил повече от минималния брой публикации. Те отразяват части от резултатите, анализите и изводите на дисертацията, което позволява да се изгради обективна първоначална представа за процеса на създаването ѝ.

Критични бележки по дисертацията

Смятам за редно, коректно изведените изводи и препоръки, както и заключението да бъдат представени в отделна глава, което ще подобри представянето на труда.

Изводите са базирани на цялостното изследване и анализа му и са представени напълно информативно и изчерпателно. Препоръките произлизат логично от труда и са максимално ориентирани към практически ползи относно подготовката на състезатели по спортна стрелба, но биха били от значителна полза и за други спортисти.

Посочените възможности за корекция не намаляват по никакъв начин достойнствата на изключително обемното и богато научно изследване, а само биха допринесли за още по-доброто му презентирание.

Заключение

Разглежданата разработка провокира моят професионален интерес чрез своята актуалност, иновативност и практико-приложност. От направения задълбочен анализ мога да изразя своето професионално експертно становище, че дисертационният труд е завършен образователно-научен продукт с определени приноси относно неговите концептуални и методологични измерения. Докторантката демонстрира необходимите

качества да разкрива, анализира, обобщава и интерпретира научни факти, събития, процеси, явления и закономерности.

Предложеният ми за рецензия труд притежава всички достойнства, изисквани за такъв род разработки. Давам положителната си оценка и с достатъчни основание и убеденост предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъди на докторантката **Нина Стоянова Дякова** образователната и научна степен **„Доктор”** област на висшето образование 3., социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.4. Социални дейности, докторска програма „Социална политика, психологически изследвания и социална работа“

Аз лично убедено гласувам с „ДА“

Изготвил рецензията:

Доц. Рашо Макавеев, доктор

12.03.2026